

SOSYAL MEDYADA DİJİTAL ETİK: TWITTER'DA ŞİDDET İÇERİKLİ İLETİLERİN İNCELENMESİ

Tamer BAYRAK
İstanbul Aydın Üniversitesi
tamerbayrak88@gmail.com

ÖZ

Konvansiyonel medya sonrası ortaya çıkan Yeni Medya teknolojileri, insanların iletişim ihtiyacına yönelik geliştirilmiştir. Dijital ortamlar oluşturan Yeni Medya, insanlara birer kullanıcı bireyler olarak iletişim sürecine doğrudan katılma olanağı sunmaktadır. Böylelikle hem kaynak hem de hedef konumuna geçen bireyler, gündem olan olayları birer uzmanmış gibi yorumlayabilmekte, bilginin oluşum sürecine etki edebilmekte ve hatta diğer bireyleri yönlendirmektedir. İnsanların toplum olmak adına ortaya koydukları etik kavramı ise dijital ortamda tamamen dönüşerek kodlanmakta; dijital etik adını alarak sosyal medyada açığa çıkmaktadır. Bu bağlamda sosyal medyada yayılan tüm bilgiler dijital etik ile harmanlanarak hedefe ulaşmaktadır. Böylelikle etik açıdan incelenme fırsatı sunan pek çok ileti sürekli olarak sosyal medya ortamlarında dolanmaktadır. Bu çalışmada dijital etik kavramına giriş yapılarak gerçekleşen bir metrobüs kazası sonrası sosyal medyada yorum yapan on sekiz adet kullanıcı iletileri incelenmektedir. Bu sayede sosyal medyada toplum açısından tamamen dışlanmış etiksel yaklaşım tanımlanmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: yeni medya, sosyal medya, Twitter, dijital etik

DIGITAL ETHIC IN SOCIAL MEDIA: INVESTIGATION OF VIOLENT MESSAGES ON TWITTER

ABSTRACT

Today's world is changing with technology. Especially all of the media is very attractive for people. Conventional media becomes new media. This is because of people's request. But new media is not so innocent. Some ethical concerns are fairly considered in terms of today's world. Communication is as old as humanity history. Data is base factor for communication in terms of process of communication. So, data is circling from person to person speedly. But communication is not pure. It has some problems and this is very important for be understandable. Noise is a term for communication and social media. In this examination, noise factors are targets in the social media and we are examining digital noise factors. So, in this examination we are looking for some ethical problems in social media. The aim is to examine the digital ethics of social media.

Keywords: new media, social media, Twitter, digital ethic

GİRİŞ

İletişim insanoğlunun tarih boyunca ihtiyaç duyduğu temel gereksinimlerden biri olmuştur. Her türlü teknolojik gelişimin temelinde bulunan yazı teknolojisiyle birlikte evrilmeye başlayan teknoloji kavramı, iletişimin insanların ihtiyaçlarına cevap verir nitelikte gelişmesine sebep olmuştur. Bu bağlamda özellikle günümüz iletişiminde çok büyük bir rol oynayan teknolojinin temel yapı taşı olan tekniğin bilinmesi gerekmektedir. Teknik "bir şey elde etmenin, üretmenin bilgisidir." (Yengin, 2014, s.49) Böylelikle kaynaktan hedefe doğru yapılan iletişim, teknik bilgiler ışığında teknolojinin de yardımıyla öngörülemez çeşitlilikte kanallara sahip olmuştur.

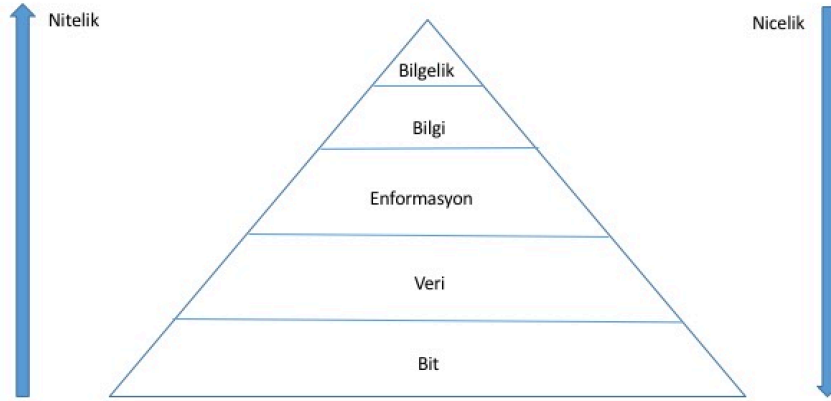
İletişimin gerçekleşebilmesi için bilgi gereklidir ve gerekli olan bilginin daima bir enformasyon sonucu ortaya çıkması beklenir. Ancak bilginin kendi içinde bir oluşum süreci vardır ve bu süreç ne

Submit Date: 05.11.2016, Acceptance Date: 01.12.2016, DOI NO:

10.17932/IAU.EJNM.m.25480200.2017.1/1.32-46

Copyright © e-Journal of New Media

kadar sağlıklı bir şekilde tamamlanırsa iletişim süreci de o denli başarılı kabul edilir. Bilgi oluşumu Jan Van Dijk'in Ağ Toplumu (The Network Society) adlı çalışmasında belirttiği gibi bit, veri ve enformasyon süreçlerinin nihayetinde tamamlanmaktadır. Bu süreç nitelik ve nicelik açısından büyük bir hızla gerçekleşmektedir. Bilginin en temel yapı taşı olan bit, sanal ortamda 0 ve 1 ile ifade edilen bilginin en küçük birimidir. Kendi içinde anlam bütünlüğü oluşturacak biçimde bir araya gelen bit kümesi veri tabanını (*ölçülebilir bilgi*) oluşturur. Yoğun bir şekilde işlenen veriler fiziki ve sosyal şartlarla harmanlanarak enformasyonu, enformasyon ise açığa çıkardığı işlenmiş verilerle bilgiyi oluşturur. Bu sürecin sonunda bilgi, iletişim sürecini gerçekleştirmek isteyen kaynak ve hedef için hazır hale gelmektedir.

Şekil 1: Enformasyon İşlem Piramidi

İletişim, toplum içinde tarih boyunca değişime uğramıştır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte sayısız kanala sahip olan iletişim, kaynak ve hedefin bilgiyle olan etkileşimini çeşitlendirmiştir. Bu çeşitlilik teknolojinin getirilerinden olan konvansiyonel medya (*televizyon, dergi, gazete vb.*) ile başkalaşmıştır. Geleneksel medya anlayışı olarak bilinen konvansiyonel medya çok kısa bir süre içerisinde yerini yeni medya kavramına bırakmaya başlamıştır. Bu durumun nedenlerinin başında insanların iletişim kanallarının tek yönlülüğüne tahammül edememesi gelmektedir. İnsanlar sürekli olarak yapılmakta olan bilgi aktarımına dahil olmak ve hatta müdahale etmek istemektedir. Bu nedenle konvansiyonel medyanın sahip olduğu tek yönlü iletişim modeli yerini hedefin de sürece dahil olduğu yeni medya modeline bırakmıştır. Günümüzde artık hedef de kaynağa bilgi aktarmaktadır ve bu geri dönüşler (feedback) sayesinde bilgi oluşum süreci, iletişim tarihinin en hızlı ve en kısa sürelerine ulaşmıştır.

İletişim bireyler arasındaki iletişimin aktarımını ifade etmekle birlikte bireylerin toplum olabilmesi için kesin bir gerekliliği de ifade etmektedir. Bireylerin toplum olabilmesi için iletişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi ve etik kavramı içerisinde değerlendirilip uygulanması gerekmektedir. Bu kavram tarih boyunca bireyin toplum olabilmesi için bir gereklilik olarak görülmüştür. Etik, Türkçe'de "*töre bilimi, ahlak bilimi*" ve "*ahlaki, ahlakla ilgili*" olarak tanımlanmaktadır (TDK, 1998, s.1068). Bununla birlikte etik kavramı, bir diğer adı olan *aktöre* ile de anılmaktadır. "*Aktöre kavramı yalnızca mesleki alanla sınırlanmamaktadır. Aktöre, bireyin tutum ve davranışlarına ilişkin incelemelerde bulunan ahlakbilimin bir bölümüdür.*" (Güz vd., 2002, s.11)

Etik kavramı, iletişimin yeni medya düzleminde anlaşılabilmesi için gerekli olmaktadır. Bu bağlamda günümüz yeni medya teknolojilerinin insanlara sunduğu sanal gerçeklik ortamını anlamlandırmak açısından etik kavramının incelenmesi gerekmektedir. Bu araştırmanın esas amacı olan etik kavramı ve sosyal medyada şiddet ilişkisinin incelenmesi, etik kuramlarının yardımıyla ve bir takım iletişim kuramları ve şiddet kuramları esas alınarak sürdürülecektir. Ayrıca 23 Eylül 2016 tarihinde İstanbul'da bir metrobüste gerçekleşen, bir kişinin metrobüs şoförüne saldırarak metrobüsün yoldan çıkmasına sebep olması üzerine sosyal medya uygulaması olan Twitter'da bazı kullanıcılarca olay günü paylaşılmaya başlanan tweetler derlenerek incelenecektir.

Etik kavramı teleolojik etik yaklaşımları ve deontolojik yaklaşımlar olarak iki ana başlık altında incelenmektedir. Bu yaklaşımlar insanların bir arada yaşayabilmeleri için gerekli olan bir takım ahlaksal anlayışları içermektedir. İkili insan ilişkilerinde ve konvansiyonel medya içeriğinde belirgin hatlara sahip olan etik kavramı, günümüzde hızla gelişmekte olan sosyal medya ortamlarında sanal gerçeklik düzleminde belirsizliğini korumaktadır. Bunun en temel nedenlerinden biri sosyal medyanın mevcut yasalarca belirlenen kesin kontrol mekanizmalarının bulunmaması olarak görülmektedir. Ancak günümüzde bu konuda bir takım önlemler alınmaktadır. Sosyal medya üzerinden etik olmayan içerikli paylaşım yapan bireyler için bir takım önlem içerecek yasalarda bir nevi *sosyal medya etiği* oluşturulmaya çalışılmaktadır.

BİLİŞİMDEN YENİ MEDYAYA İLETİŞİM KAVRAMI

İletişim tanımının anlaşılabilmesi için iletişim kavramının tanımının yapılması ve bu tanımlama ışığında iletişimin işlevinin incelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda iletişim kavramının öğrenilmesinin, bilgi kavramının anlaşılabilmesi için gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü bilgi, iletişim sürecinin tamamlanabilmesi için edinilmesi zorunlu, enformasyon sonucu açığa çıkan işlenmiş veriler kümesidir. İletişim Türkçe’de “*duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, iletişim*” (TDK, 1998, s.1067) anlamına gelmektedir. “*Batı dillerinde Latince ‘communicare’ sözcüğünden türemiş olan ‘communication’ sözcüğü için dilimizde iletişim kelimesi kullanılmaktadır*” (Yengin, 2014, s.19). Bu bağlamda iletişimin beş duyu organına hitap ettiği söylenebilir ve iletişimin gerçekleşebilmesi için kaynak ile hedef arasındaki bilgi aktarımının başarılı bir şekilde tamamlanmış olması gerekmektedir. “*İletişim tamamlanması için anlam yükünün kodlanması ve bu kod’a yüklenen anlamın tek ya da iki taraflı olarak onaylanması gerekir. Bitiş noktasının belirlenmesi de diyebiliriz. Bunun anlamı memnuniyeti içermez.*” (Dedeal, 2003 s.22)

İletişim kavramı tanımlaması yapılırken iletişimin temel işlev ve modellerinin karmaşıklığı göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun esas nedeni iletişim kavramının terimsel özelliklerinin, iletişimin içeriği konusunda yeterli bilgi aktarmaması olarak görülmektedir. “*Bu durumda iletişimi terimsel özellikleriyle ve yalnızca toplumsal ya da bireylerarası yaşam ile sınırlandırmaktansa, onu bütüncül anlamda ele almak ve tüm yaşamın, yaşam alanlarının vaz geçilmesi, yaşam pratiğinin olmazsa olmazı olarak düşünmek daha yeğdir.*” (Çamdereli, 2015, s.14) Böylelikle bütüncül açıdan ele alınan iletişim, iletişim modellerinin açılımıyla birlikte etik ve şiddet kavramlarının aktarılmasında yardımcı olacaktır.

İletişim, basitleştirilmiş anlamının yanı sıra genellikle çok az kişinin doyurucu biçimde tanımlayabildiği bir insan etkinliğidir (Fiske, 2013, s.71). Bu bağlamda insanoğlu için iletişim, yaşam için gerekli olan temel gereksinimler kadar önemlidir. Tarih boyunca insanlar iletişime ihtiyaç duymuştur. İlk insanların mağara duvarlarına çizdikleri resimlerden, tarihi değiştiren teknolojik bir yenilik olan yazıya kadar her anlamda iletişim, insanoğlunun teknolojiyi geliştirmesine vesile olmuştur.

İletişim, sahip olduğu temel iletişim modellerinin ekseriyetinde günümüze kadar pek çok kanala sahip olmuştur. Bu kanallar insanoğlunun üretimi ve tüketimi artırması için gerekli olan kanallar görünümündedir. Dünya nüfusu giderek kalabalıklaşmaktadır. Üretim ve tüketim hızının insanlık tarihinin en kısa sürelere indirildiği günümüz dünyasında McLuhan’ın tabir ettiği ‘global köy’leşen dünyada iletişimin içeriğinden ziyade sahip olduğu kanalların biçimi daha da önem kazanmaktadır. Bu nedenle iletişim, teknik bilgiler ışığında teknolojinin de yardımıyla çok kısa bir sürede konvansiyonel medyayı oluşturmuştur. Ancak konvansiyonel medyanın sahip olduğu tek yönlü iletişim yerini çok kısa bir sürede yeni medyaya bırakmaya başlamıştır. İletişimin kaynaktan hedefe doğru olan bilgi aktarım şeması, yeni medyanın hayata geçmesiyle birlikte kaynağında hedef haline geldiği modellere dönüşmüştür. Bu bağlamda iletişim yeni medya kavramının temelini oluşturan bilişim olgusunu meydana getirmiştir. Bilişim Türk Dil Kurumu’nda “*Teknik, ekonomik ve toplumsal alanlardaki iletişimde kullanılan ve özellikle elektronik aletler aracılığı ile düzenli bir biçimde işlenmeyi ön gören bilim, informatik, sibernetik.*” (TDK, 1998, s.297). Bilişim, enformasyon sonucu açığa çıkmış olan bilgilerin, dijital olarak 0 ve 1 ile ifade edilen işlenmiş verileri yeni medya aracılığıyla hedefe aktarımı

ifade etmektedir. Bu durum teknolojik içeriğe sahip olan ve iletişim kanalları meydana getiren bilişim ağı kavramını beraberinde getirmektedir. Bilişim ağı Türkçe’ de “*Teknik, ekonomik ve toplumsal alanlardaki iletişim sistemi.*” (TDK, 1998, s.297) anlamına gelmektedir. Bu sistem kaynak ve hedefin birbiriyle sürekli olarak etkileşimde bulunduğu ortamları oluşturmaktadır. Yeni medya bağlamında oluşturulan ortamlar, iletişimin gerçekleşme süresini çok kısa sürelerle indirgeyen ve teknolojik bir bütünlüğe sahip bilişim araç gereçlerini ifade etmektedir. Bilişim araç-gereci “*Yazılım ya da bilişim donanımına karşıt olarak bilişime ilişkin bir birimi oluşturan aygıtların bütünü (bilgisayar, disket okuyucular, yazıcılar vb.)*” (Güz vd., 2002, s.61). Bu bağlamda bilişim araç-gereci, yeni medya ortamının oluşmasını sağlayan aracı konumunda bulunan teknolojik aletlerdir.

Yeni medya kavramı iletişimin çeşitli kanallara sahip olması ve iletişimin gerçekleşme süresinin çok kısa sürelerle indirgenmesi bağlamında bilişim araç-gereci vasıtasıyla hayata geçmiştir. Aplikasyon adı verilen, dijital kodlamalarla yazılan ve sanal bir içerik oluşturan sosyal medya ortamlarında iletişim gerçekleşmektedir. Bu sanal ortamların konvansiyonel medyaya olan en temel farkı, hedefin kaynak ile birebir etkileşim içerisinde olması ve hatta kaynağın sahip olduğu bilgileri yeniden gözden geçirip iletmesine neden olmasıdır. Bu durum yeni medyanın hedef konumundaki bireylerin inisiyatifinde gelişmekte olduğunu göstermektedir. Hedef konumundaki bireyler yeni medyaya dahil olan tüm aplikasyon uygulamalarına yön vermekte, bu uygulamaların içeriklerinin kendi talepleri doğrultusunda gelişmesine ve çeşitlendirilmesine neden olmaktadır. Nitekim yeni medyada hedefin taleplerini karşılayamayan uygulamalar elenmekte, yerlerini büyük bir hızla talepleri karşılayabilen bir uygulamaya bırakmaktadır. Bu bağlamda iletişim kavramı yeni medyada, kaynak ve hedefin mutlak etkileşimde olduğu ve dijital olarak 0 ve 1 ile kodlanan sanal gerçekliği ifade etmektedir.

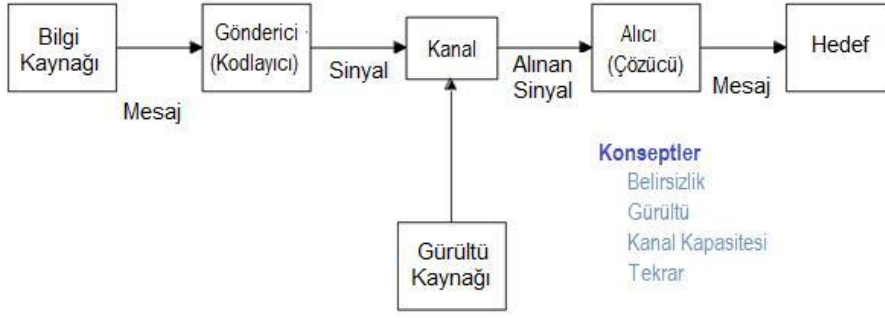
ENFORMASYON KURAMINDA GÜRÜLTÜ OLARAK ŞİDDET

İletişimin sahip olduğu süreci matematiksel yöntemler kullanarak inceleyen Claude Shannon ve Warren Weaver, geliştirdikleri “*matematiksel iletişim modeli*” ile Laswell’in çizgisel modeli gibi temel iletişim süreci modellerine katkı sağlamışlardır. Shannon ve Weaver, sundukları model ile iletişim sürecine gürültüyü eklemiş ve iletişimin tamamlanabilmesi için gürültü kavramının etkisinin olmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda Shannon ve Weaver; gerçekleşmekte olan iletişim sürecinde üç temel sorundan söz etmektedir. Bu sorunlar teknik sorunlar, anlamsal sorunlar ve etkililik sorunlarıdır.

“Teknik sorunlar, iletişim sembolleri ya da simgelerinin ne kadar kusursuz biçimde gönderildiğine odaklanmıştır. Anlamsal sorunlar, gönderilen simgelerin anlamının ne kadar doğru ifade edildiğiyle ilgilenmiştir. Etkililik sorunlarında ise, alınan anlamların davranışı istenilen yönde etkileyip etkilemediğini incelemektedir.”
(Yengin, 2012, s.14)

Bu bağlamda geliştirilen matematiksel iletişim kuramı iletinin içeriğinden ziyade iletişimin biçimsel yönüyle ilgilenmiştir. Gürültü kavramı iletişim sürecinin tamamlanmasındaki en temel faktördür. Teknik, anlamsal ve etkililik sorunları iletinin algılanma oranını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle kaynağın iletiyi aktarması için seçtiği kanalın doğru bir şekilde çalışması oldukça önemlidir. Enformasyon sonucu açığa çıkmış olan anlamlı verilerin kaynaktan hedefe doğru olan aktarımının kesinliği, matematiksel iletişim modelinin temelini oluşturmaktadır. “*Matematiksel iletişim kuramı, iletinin enformasyon kaynağında seçilen iletinin sinyaller aracılığıyla ve gürültü işleviyle alıcıya; alıcının da sinyali açılarak hedefe ulaştırma sürecini kapsamaktadır. Model, çizgisel yani tek yönlü ve bireysel bir iletişim sürecini oluşturmaktadır.*” (Yengin, 2012, s.15)

Matematiksel iletişim modeline göre sürecin başlangıcında kaynak, sahip olduğu bilgilerden istediğini seçip hedefe aktarmaktadır. Bu bağlamda kaynak karar alıp iletişim sürecini başlatan konumundadır. Kaynak tarafından seçilip iletilen bilgiler gürültü ile engellenebilmektedir. Gürültü ile engellenemeyen bilgi hedefe doğru bir şekilde ulaşırsa iletişim süreci de tamamlanmış olmaktadır. “*Öyleyse iletişimin aksamaması, bir başka deyişle sağlıklı, etkin ve etkili bir iletişim, iletişim kanalında bir gürültü olmaması ile mümkündür.*” (Çamdereli, 2015, s.38)

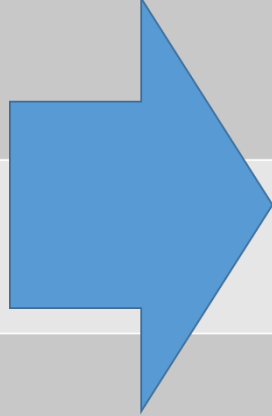

Şekil 2: Shannon ve Weaver'ın Matematiksel İletişim Modeli

İletişim sürecinin tamamlanması, sürecin gürültü kaynağıyla sekteye uğramamasına bağlı olmaktadır. Aksi durumda iletişim süreci tamamlanana kadar yeniden başlayacaktır. Tamamlanamayan iletişim süreci ise bireyin edindiği ahlaki edinimler ve sahip olduğu ruhsal durum gibi etkenlerle şiddet türü iletişime dönüşebilmekte ve böylece iletişim kanalları tamamen kapanmaktadır. Bu açıdan iletişim sürecinin bir şiddet eylemine dönüşmesinde etik kavramının çok büyük bir önemi bulunmaktadır.

Gürültü kavramı iletişimin tamamlanma sürecine, bireylerin bilgileri alıp anlamlandırması ve geri bildirim yapabilmesi açısından çok önemli etkilere sahiptir. İletişim sürecinin tamamlanamadığı durumlarda toplum yaşantısında istenmeyen ve hatta dışlanan davranış tipleri açığa çıkmaktadır. Bu davranış modellerinin en sık karşılaşılanı şiddet eylemidir. Bilginin bit kümeleri halindeyken toplanma sürecine girmesi, gürültü etkenine bağlı olarak kaynak ve hedef arasındaki iletişim sürecinde istenmeyen bilgi türlerinin aktarımına sebep olmaktadır. Bu durum kaynak ve hedefin bilgiyi çözümleyebilmek için aynı anlamsal düzeye gelmelerine engel teşkil etmektedir. Ayrıca insanoğlunu diğer canlılardan ayıran temel özelliklerden olan duygusal tepki yeteneği de gürültü etkeninin verdiği zararı pekiştirmektedir. İnsanoğlu iletişim süreci içinde elindeki mevcut bilgiyi aktarma gayesi içerisinde ve bu süreci mutlak başarı ile tamamlama arzusundadır. Ancak kimi bireyler, özellikle günümüzde gerek sosyal gerek ekonomik ve gerek eğitimsel sebeplerle ilişkili olarak bilgi aktarım sürecinin tamamlanmasına farklı yaklaşımlar sergilemektedir. Toplumun etik olarak kabul etmediği yaklaşımlar sergileyen bu bireyler iletişim sürecinin gürültü etkeni nedeniyle tamamlanamadığı durumlarda agresifleşerek saldırgan tutum sergilemeye başlamaktadırlar. Bu nedenle gürültü etkeninin şiddet eylemini doğurduğu ve bu durumun günümüz metropollerinde başta olmak üzere şiddet içerikli bilgilerin yayıldığı günümüz enformasyon ortamında giderek daha fazla yaşandığı gözlenmektedir.

Yeni medya teknolojileri, oluşmasına neden olduğu sosyal medya platformlarında şiddet olgusunu adeta özümsemiş durumdadır. Şiddet kavramı yeni medya teknolojilerinde eski şiddet ve yeni şiddet olarak yer bulmaktadır. Bunun başlıca nedeni yeni medya teknolojilerinin içinde yer alan iletişim kanallarının tamamen yeni olması ve konvansiyonel medyadan yeni medyaya geçişin günümüz toplumuna denk gelmesidir. Bu nedenle yeni medya teknolojileriyle yeni tanışmaya başlayan toplumlarda şiddetin biçim değiştirmesi kaçınılmazdır. Bu bağlamda şiddet konusuna yeni medya öncesi ve sonrası olarak iki dönem tanımlaması ile bakmak gerekmektedir. Eski şiddet, bu sebeple yeni medya öncesi gözlemlenen gerçek ortamı baz alan şiddet türüdür. Yeni şiddet ise yeni medya teknolojileri kapsamında, dijitalleşen dünyanın içinde yer alan şiddet öğelerini betimlemektedir. Bu bağlamda şiddet, yeni medyada gerçek ortamın sanal bir benzeşmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Yeni şiddetin eski şiddetten en temel farkı fiziksel şiddetin yerini dijital şiddete bırakmasıdır. Kullanıcılar şiddeti dijital ortamda deneyimleyerek fiziksel açıdan zarar görme ihtimalini ortadan kaldırmaktadırlar.

ŞİDDET TÜRÜ	ESKİ ŞİDDET Gerçek Ortam	DİJİTAL DÖNÜŞÜM	YENİ ŞİDDET Dijital Ortam
Kodlu Şiddet			
Araçsal Şiddet			
Fiziksel Şiddet			Dijital Dönüşüm

Şekil 3: Şiddetin Dijital Dönüşümü
(Kaynak: Yengin, 2012: 132)

Şiddetin türleri, şiddetin etkisini anlayabilmek için sınıflandırılmıştır. Şiddet içeriği oluşturduğu etki ile birlikte incelenmektedir. Bunun nedeni, iletişim sürecini doğrudan etkileyen gürültü kavramının en aza indirilmesi amacıyla. Bu anlamda şiddet türleri anlaşıldığı takdirde gürültü etkenlerinin çözümlenmesi doğru bir şekilde yapılmaktadır. Şiddet türleri ayrıca, şiddetin dijital karşılıklarını çözümlenmede de yardımcı olmaktadır. Yeni medya teknolojilerinde şiddet unsuru öğeleri çözümlerken Şekil.3'deki tablonun kullanılması çok kullanışlı bir model olarak göze çarpmaktadır.

Kodlu şiddet, ikonların hedef üzerindeki etkisinin bir göstergesi konumundadır. Görselde yer alan sembol günlük hayatta insanların karşılaşabileceği simgelerden bir örnek teşkil etmektedir. Ölüm tehlikesini anlatmak için kullanılan kuru kafa, kodlu açılım gerektiren bir şiddet unsuru barındırmaktadır. Bu bağlamda kodlu şiddet dijital ortamda dönüştüğü zaman, dijital olarak kodlanmış ancak gerçek hayattaki karşılığı olan kodlu şiddetin birebir aynısı veya aynısını ima eden bir haliyle yer almaktadır. Bu nedenle dijital ortama aktarılan bir kodlu şiddet unsuru gerçek hayattaki şiddet bileşenlerini kullanmaktadır.

Araçsal şiddet, şiddet unsurlarının araçlar vasıtasıyla yapılması durumudur. Görselde ABD ordusuna ait silahlı bir hummer görülmektedir. Bu araç şiddet uygulanması için tasarlanıp üretilmiş bir araçtır. Dijital karşılığı olarak ise genel hatlarıyla birebir tasarlanmış bir araç görülmektedir. Görselde görüldüğü üzere dijital olarak kodlanmış araç çizimi gerçek araçta olduğu gibi silah içermekte ve şiddet unsuru öğeler barındırmaktadır. Bu tarz benzetmeler dijital oyunların tamamında mevcuttur. Aynı zamanda sosyal medyada da küçük resimler olarak tabir edilen ve emoji olarak adlandırılan çizimlerde de görülmektedir. Bu nedenle araçsal şiddet dijital ortamın inandırıcılığını artırabilmek için sıklıkla kullanılmaktadır.

Fiziksel şiddet, bireyin bir başka bir bireye fiziksel olarak zarar vermesi durumudur. Görselde fiziksel olarak şiddet uygulayan bir kimse kullanılmıştır. Dijital olarak karşılığında ise gerçek ortamda, gerçek bir bireyin uygulayabileceği şiddetin model alınarak kodlama yapıldığı görülmektedir. Özellikle dijital oyun ve animasyon film yapımcıları gerçek ortamda görülen şiddet unsuru modelleyerek dijital içeriğin inandırıcılığını artırma amaçındadırlar (Yengin, 2012, s.131-134).

Şiddet türlerinin içerikleri dijital olarak kodlanmaktadır ve sosyal medyadaki şiddeti çözümleyebilmek için çok verimli sınıflandırmalar sunmaktadır. Bu bağlamda dijital ortamda şiddeti çözümlerken kodlanan görsellerin kaynak ve hedef arasındaki iletişim sürecindeki yeri doğru bir şekilde anlaşılmaktadır.

DİJİTAL ETİK

İletişim sürecinin kaynaktan hedefe doğru olan yolculuğunu modeller ile anlatmak, insanlar arasındaki iletişim etkinliğini tanımlamakta yetersiz kalmaktadır. Bunun nedeni insanın iletişim süreci içinde ruhsal etkilere maruz kalmasıdır. Bu bağlamda tartışmalar da sürekli devam etmektedir. İnsan düşünebilen bir varlıktır. Bu nedenle iletişim sürecinde kendi kişisel dünya görüşü, egosu ve ruhsal durumu ile sürekli olarak etkileşim içerisinde.

İnsanın içinde bulunduğu ruhsal durum, ailesinden ve çevresinden aldığı eğitim ve öğretim, dünya görüşü gibi bir çok etkenle birleşerek iletişim sürecini çok değişkenli bir biçime sokmaktadır. Bu biçimlendirmeyi tanımlamak için ise bir takım kavramlar geliştirilmiştir. Geliştirilen kavramların en temel amacı insanın toplum içinde yaşayışını anlamaya ve biçimlendirmeye yöneliktir. Bunun nedeni insanın toplum içinde yaşayabilen ve toplumun yaşantısını sekteye uğratmayan bir birey haline gelmesini umut etmektir. Toplum, daima bireylerin bir arada yaşayabildiği, kendi açısından sürekli gelişebileceği uygun ortamların sağlanabildiği ve en önemlisi içinde barındırdığı bireylerin birbirine her türlü anlamda zarar vermediği yaşam biçimi arama derindedir. Bu nedenle tarih boyunca filozoflar iletişim süreci içerisinde istisnasız bir şekilde yer alan ve insanlar arasındaki iletişim sürecini tanımlamaya yardımcı olan etik kavramını incelemişlerdir.

Etik, insanların, davranışlarını kendilerine göre düzenlediği ilkeler sistemi ya da dizisi (Türkeri, 2014, s.11) anlamına gelmektedir. Bu bağlamda etik günlük hayattan kaynaklanır ve günlük hayatta aklını kullanan ve bazı durumlarla karşılaşan herkes bir bakıma etik filozofudur (Türkeri, 2014, s.12). Etik kavramı, bireylerin bir araya gelerek toplum olabilmesi için gerekli olan en temel kavramlardan biridir. Bu nedenle, etik kavramını ve felsefesini inceleyen düşünürler, etik kavramının özünü ve temellerini araştırmaktadır. Bunun çıkarımı olan etik felsefesi, insanın toplumsal ve kişisel yaşamdaki davranışlarını, var olan sorunlarını inceleme amacı güder (Odyakmaz ve Acar, 2008, s.40).

Etik kavramı insan hayatının her alanına etki etmiştir. Teknoloji ile gelişmesini daima sürdüren toplum hayatı, toplumsal açıdan bireylerin bir arada ve uyum içerisinde yaşayabilmesi adına etik kavramını hayatın her alanına uygulamaktadır. İş hayatı, eğitim, sosyal hayat gibi toplum hayatının getirisi olan etkinliklerin tamamı etik kavramı çerçevesinde gelişmektedir. Bu gelişimin temelinde bulunan iletişim ise etik kavramının içine yerleştiği yegane gerekliliktir.

Dijital ortamda 0 ve 1 ile ifade edilen bit, yani bilginin en küçük birimleri, bilgiye evrildiği süreçte etik kavramı temelini üzerine toplanmaktadır. Bu bağlamda iletişim ile etik kavramı kaçınılmaz bir şekilde birleşerek iletişim etiği kavramını oluşturmaktadır. İletişim etiğinin temeli, iletinin “doğru” olarak adlandırılan bilgiyi içermesi üzerine kuruludur. Bununla birlikte “doğru” anlaşılma hem iletinin, hem de iletilenin, iletişim sürecinin doğru tamamlanabilmesi ve gürültünün en aza indirilebilmesi açısından sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sebeple iletişimin tamamlanabilmesi için gerekli olan tüm etkenlerin eksiksiz bir şekilde gerçekleşmesi gerekmektedir. Ayrıca kaynak ve hedefin de iletişim süreci içerisinde aynı anlamsal düzlemde olmaları gerekmektedir. Bu durum mevcut olan tüm iletişim modellerinin de temelini oluşturmaktadır. Aynı anlamsal düzlemde bulunan kaynak ve hedef ilişkisi sayesinde hedef iletinin kod açımını doğru ve istenen şekliyle yapabilecektir; böylelikle iletişim süreci tamamlanacaktır. Bu bağlamda, iletişim etiğinin belirginleşen ilk ilkesi iletişim içeriğinin doğru bilgiyi içermesidir; bununla birlikte aynı anlamsal düzeyde bulunmaları ve kod açımını yapabilmeleridir (Dedeoğlu, 2016, s.34). Bu durum, iletişimin tamamlanamayıp şiddet ile kod açımını yapılmasını da engelleyecektir.

Etik kavramının anlaşılabilmesi için çeşitli kuramlar mevcuttur. İnsanlar tarih boyunca çeşitli kuramlar geliştirerek etik kavramını incelemiş ve tartışmışlardır. Toplum olunabilmesi için zaruri olan etik kavramı günümüzde bile hala tartışılmaya devam etmektedir. Bu tarz teorilerde varsayılan temel

etken, iyi olan hayata sahip olmak ve doğru olan bilgiye ulaşmaktır. Bu bağlamda etik kavramını ele alan iki filozof ve onların düşünceleri ışığında etik kavramı ve yeni medya ile etik ilişkisi incelenecektir.

Etik kavramını inceleyen ve günümüz tartışmalarında dahi referans alınan iki düşünür Platon ve Aristoteles, etik kavramını insanın varoluşuyla ilişkilendirmişlerdir. Öyle ki, insan etik değerler ışığında hayatını devam ettirmektedir. Bu değerler iyilik ve kötülük kavramlarını ortaya çıkartmaktadır. Platona göre, kötülük bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Eğer insan neyin doğru, neyin yanlış olduğunu keşfederse o kişi asla kötü bir davranış ortaya koymaz. Bu bağlamda esas mesele neyin iyi olduğunu keşfetmektir (Türkeri, 2014: 15). Platona göre eğitim, insanın iyi ve kötü olması arasındaki ince çizgiyi belirlemektedir. Buna göre Platon insanın aldığı eğitimin iki farklı temele dayanması gerektiğine inanmaktadır. İnsan, erdemli davranış alışkanlıkları ve matematik ile felsefe gibi disiplinlerle zihinsel güçlerini geliştirmelidir (Türkeri, 2014: 16).

Platon'un etik kavramına getirdiği açıklamaların yanında Aristoteles'in bilimsel ve ampirik yaklaşımı göz önünde bulundurulmalıdır. Aristo'ya göre yalnızca akıl yürüterek insanın, iyi hayatın ne anlama geldiğini anlaması olanaksız olmaktadır. Bunun için Aristo, insanın davranış ve konuşmasını incelemiştir. Ona göre, insanlar yine kendi içlerinden kimilerini "iyi hayat" a kimilerini de "kötü hayat" a yönlendirenler olarak seçmektedir. Aristoteles, sağduyulu insanların hayatlarına merkez olarak mutluluğu yerleştirdiklerini görmüştür. Aynı şekilde, sıradan insanlar kötü olarak anlamlandırdıkları hayatlar için ise mutsuzluğu merkez olarak görmüştür. Bu sebeple Aristoteles, iyi olanı mutluluk hayatı olarak adlandırmaktadır (Türkeri, 2014: 22-23) Ona göre insan, mutluluk hayatı ile iyi olanı ilişkilendirmiştir.

Etik ile ilgili birçok tartışma ve araştırma günümüzde devam etmektedir. Ancak görülmektedir ki, tartışmalar insanların davranışları ekseriyetinde eylemin iyi veya kötü olarak nitelendirilmesi açısından gerçekleşmektedir. Kuramların getirdiği yaklaşımlar, eylemin niyeti ve sonucu açısından ele alınmakla birlikte bireyin sahip olduğu karakter özellikleriyle de ilişki kurmaktadır (Dedeoğlu, 2016, s.16).

Etik kavramı, iletişim sürecinin tamamlanmasındaki önemini bilginin oluşum sürecinde göstermektedir. Bilgi, kişinin sahip olduğu ruhsal durum ve eğitim gibi çok çeşitli insani aitliklerle birlikte hedefe aktarılmaktadır. Bu durum yeni medyaya da etki etmiştir. Günümüz teknolojisi sayesinde konvansiyonel medyanın ardından hayat bulan yeni medya, etik değerler açısından tam bir karmaşa içerisinde bulunmaktadır. Bunun temel nedeni yeni medyanın genel olarak belli bir kontrol mekanizmasının bulunmaması, kullanıcılarının tam bir gizlilikle üretim yapabilmesi, engellenememesi veya açığa çıkarılmamasıdır. Kaynak kimliğini gizleyerek, hatta sanal olarak yeni bir kimlik oluşturarak çok büyük hızlarda elindeki bilgiyi hedef konumundaki bireylere ulaştırmaktadır. Ancak bu bilgi, toplumun etik olarak belirlediği formların tamamen dışında olabilmekte, böylelikle toplumdan dışlanmaktadır. Buna rağmen bu üretimler hala devam etmektedir ve hatta hükümetlerce engellenemez durumdadır. Yeni medyada açığa çıkan tüm bilgiler, bilginin insanlık tarihi boyunca en yoğun enformasyona tabi olduğu, etik açıdan sınırsız etkiye maruz kaldığı ve hiç durmaksızın yayılımcı olduğu dönemini yaşamaktadır. Bu nedenle yeni medya aracılığıyla yayılan bilgiler etik açıdan ele alınmak ve hatta gerektiğinde engellenmek istendiğinde, teknik olarak alınması gereken önlemler hala tartışılmaktadır. Günümüzde pek çok hükümet yeni medyaya dair yasalar çıkartarak yeni medya ortamını kamu ortamı (Fuchs, 2016, s.256-259) olarak değerlendirmeye yönelik, etik açıdan önlemler almaktadır.

Bireylerin temel hak ve özgürlükleri, sorumluluk bilinçlerinin olması zorunluluğunu ve topluma karşı ödevleri olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Bununla birlikte başlı başına bir sorunsal olarak ortada duran yeni medyada etiksel bakış açısı belirlenimi, bu konuda çözüm yolları geliştirilmesi açısından oldukça önemlidir (Dedeoğlu, 2009, s.40). Bu bağlamda, yeni medya teknolojilerinin günümüzdeki önemli sorunlarından biri olan dijital etik konusu, barındırdığı problemlerle birlikte gelecekte de önemini korumaya devam edecektir. Ayrıca tarih boyunca etik kavramını anlayabilmek amacıyla olan insanlar, yeni medya teknolojilerinde de karşılığı bulunan 1. Neyi seçmeliyim? 2. Ne yapmalıyım? 3.

Neyi İstemeliyim? (Özlem, 2015: 34) sorularına cevap aramaktadır. Bu sayede mevcut problemler etik açıdan ele alınabilmekte ve hatta günümüzde sosyal medya içerikleri, bu sorular nezdinde çözümlenme şansına sahip olmaktadır.

Medyanın etkisi de etik kavramının incelenmesinde büyük rol oynamaktadır. Haber alma hakkının habere maruz kalma biçimine dönüşmesi, etik açıdan bireylerin anlaşılması güç kavramsal karmaşaların içine düşmesine neden olmaktadır. Yeni medya teknolojileri ile bilgi akışının süreklilik arz etmesi, kullanıcı bireylerde bir bağımlılık oluşturmakta, (Öcal, 2016: 48) bu durumda etik açıdan kaynak ve hedefin etkileşimini dönüştürmektedir. Bu dönüşümün temelinde iletişim özgürlüğünün mutlak bir hak olmaması yatmaktadır. İletişim özgürlüğü hakkı günümüzde yasalar nezdinde keskin hatlara sahip olmamakla birlikte, çoğu devletin koyduğu yasalarla çelişir vaziyettedir (Dijk, 2016: 212-213). Toplumun her kesimini ilgilendiren bu durum dijital etik kavramının içeriğinin belirlenmesinin önündeki en büyük engellerden biri durumundadır.

Dijital etik kavramı toplumsal açıdan ele alındığında, bireylerin sahip olduğu toplumsal köken farklılıkları, yaş farklılıkları ve ekonomik farklılıklar gibi etkenler bireylerin etik konusuna yaklaşımını değiştirmektedir. Bu bağlamda çeşitli gözlem metotları da etik kavramı içeriğinin ne olduğu konusunda belirleyici olmak adına etkili olmaktadır. *“Farklılıkların kabul edilmesindenense, onları kanıtlama gerekliliğini vurgulayan işlevselci ve yapısalcı gözlemler kabul edildiğinde, gelişimsel sorunları düzmece tarihsellik, spekülasyon ve evrimsel olmakla suçlamak oldukça kolaylaşır”* (Goody, 2011: 13). Örneğin Türkiye’de Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın “Gençlik ve Sosyal Medya Araştırması” başlığı altında yapmış olduğu araştırma, genç bireylerin %96’sının sosyal medyayı aktif olarak kullandığını ortaya koymaktadır (Sanlav, 2014 s.114-115). Ancak bu durumun ileri yaşlardaki bireylerde farklı olduğu varsayımı bilinen bir gerçektir. Yeni medya teknolojilerini kullanıcı bireylerin sıklıkla bu teknolojileri kullanması, bireylerin kendi seslerini baskın bir şekilde kullanma amacını doğurmaktadır. Bunun nedeni bireylerin sosyal medyada yoğun bilgi bombardımanı arasında yer alma arzusudur (Irak ve Yazıcıoğlu, 2012: 118).

Tüm bu bilgiler ışığında, etik açıdan da kodlar taşıyan iletişim süreci, belirtildiği gibi bireyler arasında doğrudan, yeni medya veya konvansiyonel medya aracılığıyla bilginin kaynaktan hedefe başarılı bir şekilde aktarılması sürecidir. Ancak iletişim, gürültü etkeniyle engellendiğinde ise etik olarak toplumun hoş görmediği ve dışladığı bir takım eylemler gerçekleşmektedir. Dünyanın her yerinde görülen ve iletişimin en istenmeyen sonuçlarından biri olan şiddet, etik kavramı ve kişilik özellikleriyle birlikte açığa çıkabilmekte ve iletişim yollarını her anlamda kapatmaktadır. Özellikle metropol gibi şehir hayatından etkilenen kimi insanlar gürültü etkeninin ağır bastığı ve iletişimin tamamlanamadığı ortamlarda şiddet eylemine başvurmaktadır. Etik açıdan, toplum normlarından dışlanma eğilimi gösterilen şiddet kavramına İstanbul gibi şehirlerden hemen her gün örnek bir olay ortaya konabilmektedir. Nitekim 23 Eylül 2016 tarihinde İstanbul’daki metrobüs seferlerinden birinde bir yolcu şemsiye ile şoföre saldırmış, bunun sonucunda da metrobüs yoldan çıkarak karşı yönden gelmekte olana araçlara çarpmıştır. Hemen ardından sosyal medyada büyük bir bilgi akışı başlamış ve insanlar yaşanan olayla ilgili görüşlerini bildirmiştir. Etik açıdan ve toplum değerlerine göre değerlendirmelerde bulunan insanlar olayı tartışmış, ancak bu olayı tartışanlar arasında yaşanan saldırı olayını haklı gören kesim de ortaya çıkmış ve durumu bu açıdan kendi etik değerlerine bağlamıştır. Bu bağlamda yaşanan kaza olayına ilişkin aynı gün atılan tweetlerden örnekler sunulurken kullanıcıların etik açıdan olaya yaklaşımları incelenecektir.

SOSYAL MEDYA OLARAK TWITTER’DA ŞİDDET İÇERİKLİ İLETİLERİN İNCELENMESİ

İstanbul’da 23 Eylül 2016 tarihinde bir metrobüs seferi sırasında, bir yolcunun şoföre şemsiye ile saldırması sonucu metrobüs yoldan çıkmış ve yaralanmalı trafik kazası meydana gelmiştir. Olayın hemen ardından sosyal medya aracılığıyla hızla yayılan haber, kullanıcıların paylaşımları ile çok hızlı bir şekilde değerlendirilmeye başlanmıştır. Kullanıcılar, gerçekleşen saldırı olayının nedenleri resmi olarak açıklanmasa da etik açıdan olayı tartışmış ve genel olarak saldırı kınanmıştır. Ancak bazı kullanıcılar saldırının sonuçlarını, toplum açısından önemini ve oluşan genel kanıyı, birebir iletişimde ve konvansiyonel medyada dışlanan bir tür etik yaklaşımla değerlendirmiştir. Bu kullanıcılar, genel

olarak sosyal medyada oluşturdukları sahte kimliklerle yazılar yazmış, yaşanan şiddet olayını alaycı bir üslupla ele almıştır. Etik açıdan oldukça dikkat çekici olan bu tweetler, bireylerin sosyal medya aracılığıyla toplum içinde yüz kızartıcı olarak nitelendirilen etiksel davranışları sergileyebildiklerini göstermektedir. Bu açıdan sosyal medya platformlarının, kişilerin alt benliklerinde sakladıkları ruhsal durumları etkin bir şekilde yansıtabildikleri ve toplum açısından önemli olaylara karşı etik değerlerden uzak paylaşımlar yapabildikleri yeni medya ortamları olduğu görülmektedir. Yeni medyadaki bu durum, kullanıcı bireylerin şiddet içerikli olayları, toplumun belirlediği etik değerlerden uzak, hiçbir şekilde çekinmeden ve belki de içeriği normalleştirerek paylaşabildiklerini göstermektedir. Buradaki önemli nokta, yaşanan kaza olayının içeriğinden ziyade bireylerin şiddete eğilimli yönlerini, mevcut gündeme yükleyerek sosyal medyayı kullanmasıdır. Bununla birlikte bu kullanıcılar, ellerinde bulundurdukları mevcut bilgiyi yeni gerçekleşen ve gündemde olan olayla ilişkilendirerek yeni bilgiler üretmekte; bu şekilde bilgi kirliliği olarak anılan, doğru olmayan ancak bir başka kullanıcıyı yanıltması kaçınılmaz olan bilgilerin yayılımına sebep olmaktadır. Bu başlık altında kaza olayının gerçekleştiği gün atılan ve yukarıdaki bahsi geçen özellikleri barındıran on sekiz adet tweet derlenerek örneklem oluşturulmuştur.

Tablo 1: Twitter’da Şiddet İçerikli İletilerin İncelenmesi

No	Atılan Tweet	İçerik	Sonuç
1	 <p>Volkan @wolfonetwo</p> <p>Ooolum şu #Metrobüs şoförlerine şemsiye ile vurmayın, sopa ile de vurmayın. Hatta #Metrobüs şoförlerine vurmayın, kaza yapıyorlar.</p> <p>23.09.2016 17:32</p> <p>0 RETWEETLER 2 BEĞENİLER</p>	Kullanıcı şiddet unsuru öğeleri kullanarak kaza yapan şoförlerle alay etmektedir.	Kullanıcı önyargılı bir şekilde metrobüs kazasını değerlendirmiştir. Gürültü etkeni ağır basmaktadır.
2	 <p>tuncikitas @otugen_bodrum</p> <p>Metrobüs Bodrum' da olsa o kaza olmaz..niye, çünkü şemsiye olmaz..artı o iki hayvan da o kadar gergin olmaz..</p> <p>23.09.2016 16:36</p> <p>0 RETWEETLER 0 BEĞENİLER</p>	Kullanıcı yaşadığı çevre ile kazanın gerçekleştiği çevreyi karşılaştırmıştır.	Kullanıcı şiddet unsuru olan hakaret içerikli kelime kullanmıştır. Bu tutum gerçek toplum yaşamından dışlanmıştır.
3	 <p>Beter Böcek Zeynep @beetle_66</p> <p>Metrobüs şoförünü şemsiye ile dürtmekten de olabirmiş kaza</p> <p>hımmmm aklına sabah sabah güvercin dürtten adam düştüyse demek</p> <p>23.09.2016 11:00</p>	Kullanıcı gündemde olan bir olay üzerinden kazayı değerlendirmiştir.	Kullanıcı yaralanmalı bir kazayı gündemde olan başka bir olayla ilişkilendirerek içeriği normalleştirmiştir.
4	 <p>KARDASHIAN @SisiGabriel</p> <p>#Metrobüs kontrolden çıkmış.heralde uykusuz yada içmiştir dedim ama meğer içinde adamın kafasına biri şemsiye geçirmiş ondan kaza olmuş 😊</p> <p>23.09.2016 10:45</p> <p>0 RETWEETLER 2 BEĞENİLER</p>	Kullanıcı önyargılı bir şekilde kazanın sebebini değerlendirmiş, ayrıca gülen bir emoji kullanmıştır.	Kullanıcı kazaya önyargılı yaklaştığını açıkça belirtmiş, yaralanmalı kazayı alay eden bir üslup ile değerlendirmiştir.

5	 <p>Akasah Atithih @akasah_atithih</p> <p>Bir yolcu metrobüs şoförüne tekme attığı için kaza olmuş. Şoför şort mu giymişti acaba?</p> <p>23.09.2016 09:30</p> <p>0 RETWEETLER 0 BEĞENİLER</p>		Kullanıcı olayın gerçekleşme şekline habersiz değerlendirmede bulunmuş, olayı gündemde olan başka bir olayla ilişkilendirmiştir.	Kullanıcı gündemde olan bir olayı alaycı üslupla yaşanan kaza olayı ile ilişkilendirmiştir. Yaşanan başka bir şiddet olayını yaralı şoför üzerinden anlatmıştır.
6	 <p>yagmur saygın @YagmurSaygin</p> <p>Şöfore mırıldanmak yerine tekme atan vatandaş Metrobüs ün kaza yapmasına sebep olmuş !!!! Kesin dış güçlerin oyunu bu !!!!</p> <p>23.09.2016 09:45</p>		Kullanıcı olayı gündemde olan bir haber ile ilişkilendirmiştir. Kazayı dış güçlere bağlayan alaycı bir üslup kullanmıştır.	Kullanıcı tipik olarak kaza olayını gündemdeki haberle ilişkilendirmiştir. Kazanın içeriğinden ziyade gündem ile alay etme söz konusudur.
7	 <p>Harun Sanıvar @HarunCanivar</p> <p>bende #metrobüs sürmek isterdim dümdüz yolda kaza yapmak falan. yolcularla tartışmak off süper</p> <p>23.09.2016 15:19</p> <p>0 RETWEETLER 0 BEĞENİLER</p>		Kullanıcı kaza olayını tamamen şiddet unsurları üzerinden değerlendirmiştir. Kaza yapan şoförün yerinde olmak istediğini belirtmiştir.	Kullanıcı toplumdan dışlanmış olan şiddet söylemini tercih etmiştir. Kaza yapan şoförün yerinde olmayı ve yolcularla tartışmayı adeta arzular vaziyettedir.
8	 <p>ca_lozman @ca_lozman</p> <p>Metrobus kazasının sebebi aziz yildirimdir. Bence gitsin. Aziz fb baskanlığına devam ettikçe kaza bela bitmez.</p> <p>23.09.2016 15:12 İstanbul, Türkiye konumundan</p> <p>0 RETWEETLER 0 BEĞENİLER</p>		Kullanıcı kaza olayını gündemde olan bir kimse ile ilişkilendirmiştir.	Kullanıcı kaza olayını tipik olarak gündemle ilişkilendirmiş, yaralanmalı kazanın bu kimse tarafından gerçekleştiğini ifade ederek alaycı bir üslup kullanmıştır.
9	 <p>Rahatsızs... @iddiaispatister</p> <p>"Kadir Topbaş'tan" Kadir bülentersoybaş metrobüs şoförüne "bir kaza ancak bu kadar anlamlı yapılır" diyerek kaval taktı...</p> <p>23.09.2016 14:54</p> <p>0 RETWEETLER 4 BEĞENİLER</p>		Kullanıcı kaza olayını gündemde olan bir kimse ile ilişkilendirmiştir.	Kullanıcı kaza olayını gündemde olan bir kimse ile ilişkilendirmiş, olayın gerçekleşme sebebine tamamen ön yargılı yaklaşmıştır.
10	 <p>Bildiğin Gökhan @skykhan73</p> <p>Şort giydiği için yolcu tarafından tekmelenen #Metrobüs şoförü kaza yaptı</p> <p>23.09.2016 13:17</p> <p>0 RETWEETLER 4 BEĞENİLER</p>		Kullanıcı kaza olayını gündemde olan bir olay ile ilişkilendirmiştir.	Kullanıcı daha önce yaşanan başka bir şiddet olayı ile bahsi geçen kazayı ilişkilendirmiş, yaralı şoför ile alay etmiştir.

11	 <p>Fehim Bey @fehimisumus</p> <p>Ulan o adamı neden ordan sağ çıkardılar ki kaza süsü vereceklerdi #Metrobüs</p> <p>23.09.2016 14:40</p> <p>0 RETWEETLER 1 BEĞEN</p>	 <p>Kullanıcı şiddet unsurunu gerçekleştirilen kişinin aynı şekilde şiddete maruz kalmasını arzulamıştır.</p>	<p>Kullanıcı kazaya sebep olan kişinin kaza mahallinden sağ çıkmasını yadırgamış, şiddet olayının devam etmesini arzulamıştır.</p>
12	 <p>Yiğit Karahmet @YiitK</p> <p>metrobüs adlı ulaşım aracında kaza olmuş. yoksul türkler çok zor şartlar altında çalışıyor :(</p> <p>23.09.2016 13:14</p> <p>3 RETWEETLER 13 BEĞENİLER</p>	 <p>Kullanıcı kaza olayını ekonomik farklılıklar üzerinden değerlendirmiştir. Ekonomik farklılıkla alay etmiştir.</p>	<p>Kullanıcı metrobüsün fakir insanların kullanım aracı olduğunu belirterek gerçek toplum yaşamından dışlanmış bir üslup kullanmıştır.</p>
13	 <p>AYDIN BAYLAN @aydin_baylan</p> <p>Şemsaiyeli saldırıya uğrıyarak Kaza yapan Metrobüs şoföründe mi ŞORT giymişti acaba :))))</p> <p>23.09.2016 12:43</p> <p>0 RETWEETLER 1 BEĞEN</p>	 <p>Kullanıcı kaza olayını gündemde olan bir şiddet olayı ile ilişkilendirmiştir. Gülen emoji kullanarak üslubunu desteklemiştir.</p>	<p>Kullanıcı düzgün olmayan bir yazım ile tipik olarak kaza olayını gündem ile ilişkilendirmiştir. Yaralı şoför ile alay etmiş ve emoji ile bu üslubu desteklemiştir.</p>
14	 <p>Dağ Gezen @DagezenK</p> <p>#Metrobüs şoförünü bir toplumun Sürelaist tablosu olarak düşünsenize Otobüsü ile kaza yapınca farkına varmak...</p> <p>23.09.2016 12:29</p> <p>0 RETWEETLER 1 BEĞEN</p>	 <p>Kullanıcı kaza olayını sürrealist bir tablo ile ilişkilendirmiştir.</p>	<p>Kullanıcı yaralanmalı kazayı bir resim tablosu ile ilişkilendirerek olayı normalleştirmiştir.</p>
15	 <p>suskungeze @Aslihan_54</p> <p>#Metrobüs trafiksiz alanda kaza yapmak çok hoş bi duygu olsa gerek.:)</p> <p>23.09.2016 12:13</p> <p>0 RETWEETLER 4 BEĞENİLER</p>	 <p>Kullanıcı ön yargılı bir şekilde kaza olayını değerlendirmiştir.</p>	<p>Kullanıcı kaza olayını şoför hatasına mâl ederek ön yargılı biçimde değerlendirme yapmıştır. Gülen emoji ile üslubunu desteklemiştir.</p>
16	 <p>ibrahim budak @L_o58</p> <p>Okula gitmedigim gun Acibademde metrobus e5'e devrilmiş , sile otobanında 10 arabalı zincirleme kaza olmuş , bunlar isaret mi...</p> <p>23.09.2016 12:12</p> <p>0 RETWEETLER 0 BEĞENİLER</p>	 <p>Kullanıcı kaza olayını kendi yaşamı ile ilişkilendirmiştir.</p>	<p>Kullanıcı yaralanmalı kaza olayının okula gitmemesine bir işaret olduğunu alaycı bir üslupla ifade etmiştir.</p>

17	 <p>hüseyin444 @huseyingul4444</p> <p>Metrobüs şoförünün kolundan tahrik olan şahıs şoföre uçan tekme atınca kaza meydana gelmiş</p> <p>23.09.2016 11:29</p> <p>1 RETWEETLE 1 BEĞEN</p>	Kullanıcı kaza olayını benzetme yaparak değerlendirmiştir.	Kullanıcı önyargılı bir şekilde kaza olayını değerlendirmiştir. Olayın gerçekleşme sebepleri ve anına ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.
18	 <p>Hakan Gülerer @hakangulerer</p> <p>Canım metrobüs kaza yapmış, öldün inş ??</p> <p>23.09.2016 11:11</p> <p>0 RETWEETLER 1 BEĞEN</p>	Kullanıcı kaza olayını kişisel iletişim sürecine indirgeyerek bireysel iletişimle ilişkilendirmiştir.	Kullanıcı yaralanmalı bir kaza olayını kişiler arası iletişim sürecine indirgeyerek olayı normalleştirmiştir. Karşı tarafın ölüp ölmediğini sorarak şiddeti normalleştirmektedir.

Twitter'dan seçilen 18 adet iletinin içerik ve sonuçları göstermektedir ki geleneksel şiddet eyleminin sosyal medyada dijital şiddete dönüşümü gerçekleşmektedir. Bu bağlamda dijital dünyada sanal kimlikler edinen bazı bireyler, gerçek toplum yaşamında dile getiremeyecekleri ifadeleri kullanmaktadır. Bunun en temel sebebi kullanıcı bireylerin kimliklerini gizleyebilme şansına sahip olmalarıdır. Sosyal, ekonomik ve kültürel birikimlerini toplum yaşamında kullanan ve toplumca kabul edilebilir normlarda yaşayan bireylerin yeni medya teknolojileri bağlamında oldukça değişken bir kişiliğe büründükleri gözlenmektedir. Bu varsayımın nedeni ise örneklem olarak seçilen ifadelerin birer suç teşkil edebilecek düzeyde olmaları ve dünya genelindeki toplumlar nezdinde dışlanarak elendiği gerçeğidir. Bu nedenle yeni medya teknolojilerindeki şiddet eylemleri, yeni şiddet olarak değerlendirilmekte ve bu şiddet türünün sosyal medya bağlamında önlem alınmadığı takdirde artarak devam edeceği öngörülmektedir.

SONUÇ

İletişim insanoğlu için daima önemini korumuş ve önemini asla yitirmeyecek bir gereksinimdir. İnsanlık ile var olmuş olan iletişim teknik bilgiler ışığında teknolojinin de yardımıyla çok çeşitli kanallara sahip olmuştur. İnsanlar elde ettikleri bilgileri aralarında paylaşma ihtiyacı duymuş ve bunun için çeşitli araçlar geliştirmişlerdir. İnsanlık tarihi iletişimin sürecini olabildiğince kısaltmak için geliştirilmiş çeşitli araçların yayılımına şahit olmuştur. Bireyler arasında konuşarak, yazı ile, güvercin aracılığıyla, dumanlar ile iletişim insanlar konvansiyonel medyayı oluşturmuş, gelişen teknoloji ile konvansiyonel medya yerini yeni medyaya bırakmıştır. Sürekli olarak gelişimini sürdüren iletişim kanalları, günümüzde iletişim sürecinin çok kısa sürelerle indirgendiği döneme ulaşmıştır.

Başlangıçta hedef konumundaki insanların katılımı olmaksızın gelişen konvansiyonel medya, bireylerin kaynaktan hedefe aktarılan bilgi sürecine dahil olma arzusuna istinaden yeni medya ile yerini gelince bütünleşmiş, ancak genel olarak yerini yeni medyaya bırakmaya başlamıştır. Bu bağlamda bilginin oluşum süreci de yeni medyaya uyum sağlamak adına biçim değiştirmiştir. Sanal ortamda 0 ve 1 ile ifade edilen bit kümelerinin hızlı bir şekilde toplanmasıyla artık insanlar dünyanın neresinde olursa olsun aynı hızda bilgiyi küresel çapta yayabilmektedir. Esas amaç iletişim sürecinin mümkün olduğu kadar kısalması ve gürültü faktörünün en aza indirgenmesi olarak görülmektedir.

İletişim sürecini matematiksel yöntemler kullanarak inceleyen ve çizgisel modellerle biçimlendiren Claude Shannon ve Warren Weaver, Laswell'in çizgisel modeline ekledikleri gürültü kavramıyla iletişim sürecinin sağlıklı bir şekilde tamamlanabilmesi üzerine yoğunlaşmışlardır. Gürültü etkeni olarak belirtilen ve iletişim sürecine doğrudan etki eden dış etkenlerin tamamı, iletişimi tamamlamatacağı gibi şiddet ve benzeri istenmeyen tepkilere de zemin oluşturmaktadır. Bu durum

iletişim sürecinin sağlıklı işleyişiyle alakalı olduğu kadar insanın ruhsal ve fiziksel özellikleriyle de doğrudan ilişkilidir.

İnsanlık tarihi boyunca var olan toplumlar kendilerince etik değerler oluşturmuştur. Etik değerler, toplumu oluşturan bireylerin bir arada yaşayabilmesi için gerekli olan insani davranış biçimlerini ifade etmektedir. Bu bağlamda insanlar toplum olabilme şartlarının etik değerleri önemsemekten geçtiğini daha ilk çağlarda fark etmiştir. Platon ve Aristoteles'in öncülüğünde pek çok düşünür etik kavramı konusunda sayısız inceleme, araştırma ve tartışma yapmıştır. Etik kavramı günümüzde de tartışılmaya devam etmekte, konvansiyonel ve yeni medya ortamlarındaki etkileri de incelenmektedir.

Yeni medya kontrolü oldukça güç, özgürlükçü ve büyük bilgi dağları barındıran; konvansiyonel medyanın aksine bireylerin katılımcı olduğu sanal ortamları ifade etmektedir. İnternetin yayılmasıyla birlikte çok kısa bir süre içerisinde gelişen yeni medya, insanlara kullanıcı olarak yeni bir kimlik yaratma olanağı sunmaktadır. Kendi kimliğinden soyutlanan bireyler adeta başkalaşarak yeni bir birey gibi bilgi üretip yaymaktadır. Toplum yaşantısında etik olarak tanımlanan davranışlar ise yeni medya ortamlarında kontrolsüzce sergilenmektedir. Günümüzde hükümetler yeni medyayı kontrol altına alabilmek adına yasalar çıkartmaktadır. Ancak görüldüğü kadarıyla alınan önlemlerin yeni medyayı kontrol etmeye yetmediği anlaşılmaktadır. Bazı bireyler yeni oluşturdukları sanal kimliklerle başkalarına hakaret ve tehdit edebilmekte, toplum içinde dışlanmış olan tüm zararlı davranışları sergilemektedir. Yeni medya ortamlarında gündem çok çabuk belirlenmektedir. Etik davranıştan uzak paylaşımlarda bulunan bireyler de gündeme yönelik paylaşımlar yaparak diğer kullanıcılardan tepki almaktadır.

Etik kavramı, gerçek hayatta olduğu gibi dijital ortamda da yer almaktadır. Konvansiyonel medya sonrası açığa çıkan yeni medya teknolojileri etik kavramını dijitalleştirerek sanal dünyayı yapılandırmaktadır. Bu bağlamda etik kavramı, yeni medya teknolojilerinde dijital etik olarak anılmaktadır. Gerçek hayattaki toplum yaşamında mevcut olan etik olgusu, dijitalleşen dünyada tamamen başkalaşmaktadır. Çünkü dijital dünyanın kullanıcı bireylere sunduğu imkanlar, gerçek hayatta bireylerin sahip olduğu haklardan oldukça farklıdır. Yeni medya teknolojilerinin dijital etik olgusunu içermesinin en temel nedeni ise insan faktörüdür. İnsanların temel hak ve özgürlükleri ile medyanın işlevleri; ayrıca bilginin süreklilik arz etmesi, dijital etik kavramının gerçek toplum hayatından farklılaşmasında önemli bir yer tutmaktadır.

Günümüz toplumlarında birikmekte olan bir öfke probleminden sıklıkla bahsedilmektedir. Konvansiyonel medya ve yeni medya aracılığıyla doğrudan şiddet içerikli ve etik olmayan bilgiler sürekli olarak yayınlanmaktadır. Bu durum daima bilgiye maruz kalan günümüz insanında istenmeyen tepkiler açığa çıkartmaktadır. Terör, ekonomik kriz, doğa felaketleri, tecavüz ve cinayet içerikli haberler tüm çıplaklığıyla hedef konumundaki bireylere ulaşmaktadır. Eskiye göre medya ortamlarında daha katılımcı olan bireyler ise kendi bilgi ve birikimleriyle ruhsal ve sosyal birikimlerini harmanlayarak öngörülemeyen davranışlar sergilemeye başlamaktadır. Nitekim İstanbul'da 23 Eylül 2016 tarihinde bir metrobüs seferi sırasında bir yolcu elindeki şemsiyeyle şoföre saldırmıştır. İlk bakışta öfke kontrolünü yitirmiş kişiler arasında çıktığı düşünülen olayın, genel olarak bakıldığında, çok daha vahim nedenleri olduğu görülmektedir.

Gerçekleşen saldırı olayının ardından yeni medya ortamlarında başlayan bilgi akışı, gerçekleşen saldırı olayının nedenlerine ışık tutmaktadır. Olayın hemen ardından başlayan bilgi akışı, sanal kimlikleri aracılığıyla doğru olmayan ve şiddet içerikli bilgiler yayan kişiler tarafından manipüle edilmiş, saldırıyı kınayan kesim tarafından da yadırganmıştır. Bu durum kimi insanların şiddete eğilimli yönlerini ifşa olmamanın verdiği rahatlıkla dışa vurduklarını göstermektedir. Bu tarz şiddet içerikli ve etik olmayan paylaşımlar yapan kullanıcıların bulunması için emniyet güçleri tarafından bilişim suçları adı altında araştırma yapılmaktadır. Ancak teknik gelişim sadece emniyet güçleri için değil kullanıcılar için de durmamakta, kullanıcılar teknik bilgiye sahip oldukları takdirde sanal kimliklerini rahatlıkla saklamaktadır.

KAYNAKLAR

- Çamdereli, M. (2015). *İletişime Giriş*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Dedeal, M. N. (2003). *İletişim Tasarımı ve Çokluortam*. İstanbul: Pusula Yayıncılık.
- Dedeoğlu, G. (2009). *Etik ve Bilişim*. İstanbul: Etki Yayınları.
- Dedeoğlu, G. (2016). *Teknoloji, İletişim, Yeni Medya ve Etik*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Demir, V. (2006). *Medya Etiği*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Dijk, J. V. (2016) *Ağ Toplumu*. İstanbul: Kafka Yayınevi.
- Fiske, J. (2011). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. İstanbul: Pharmakon Yayınevi.
- Fuchs, C. (2016). *Sosyal Medya Eleştirel Bir Giriş*. İstanbul: Dotabene Yayınları.
- Goody, J. (2011). *Yaban Aklın Evcilleştirilmesi*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Güz, N. ve diğerleri (2002). *Etkili İletişim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Irak, D. ve Yazıcıoğlu, O. (2012). *Türkiye Ve Sosyal Medya*. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Odyakmaz, N. ve Acar N. (2008). *İletişim Sözlüğü*. İstanbul: Babil Yayınları.
- Öcal, S. B. (2016). *Bir Umut Tartışması Olarak Medyanın Etik Sarkacı: "Ortak İyi" mi, "Gerçek" Olan mı? Ferlal Örs (ed.), (içinde s.48) Medyaetik & Medya – İletişim – Etik*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Özlem, D. (2015). *Etik Ahlak Felsefesi*. İstanbul: Notos Kitap Yayınevi.
- Sanlav, Ü. (2014). *Sosyal Medya Savaşları*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- TDK. (1998). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Türkeri, M. (2014). *Etik Kuramları*. İstanbul: Lotus Yayıncılık.
- Yengin, D. (2012) *Dijital Oyunlarda Şiddet*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Yengin, D. (2014) *Yeni Medya ve Dokunmatik Toplum*. İstanbul: Derin Yayınları.